

บทที่ 5

บทสรุป

ลาวเป็นประเทศหนึ่งที่ตกอยู่ในสภาวะเดือด และเป็นเขตคันชนที่เผชิญหน้ากันระหว่างมหาอำนาจของโลกในช่วงสงครามเย็นที่มีการต่อสู้กันทางด้านอุดมการณ์ ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศอ่อนแออย่างมาก ไม่สามารถกู้ตนเองได้ในทางเศรษฐกิจและความมั่นคง ประเทศต้องพึ่งพาอาศัยความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและความมั่นคงจากต่างประเทศเป็นสำคัญ ไม่ประเทศใดก็ประเทศหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ ในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1975 รัฐบาลฝ่ายเวียงจันทน์ดำรงอยู่ได้ด้วยการช่วยเหลือทางการเงินจากสหรัฐอเมริกา สูงถึง 770,1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ เท่ากับร้อยละ 83,5 ของความช่วยเหลือจากต่างประเทศ แต่ความช่วยเหลืออันมหาศาลนี้เกือบร้อยละ 90 ของความช่วยเหลือถูกใช้เข้าไปในเป้าหมายของการทำสงครามแทนที่การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมโดยรวมของประเทศ

เนื่องด้วยสภาวะการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองก่อนปีค.ศ. 1975 จนนำไปสู่สงครามกลางเมืองภายในประเทศลาว ความช่วยเหลือที่ลาวได้รับในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1955-1971 เป็นความช่วยเหลือแบบทวิภาคีแทบทั้งสิ้น ในขณะที่ความช่วยเหลือแบบพหุภาคี หรือ ความช่วยเหลือจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความช่วยเหลือจากธนาคารโลกไม่ปรากฏหลักฐาน และยังไม่มียุทธศาสตร์สำคัญอะไรเลย ในการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวในช่วงเวลาดังกล่าว แม้ว่าลาวได้เข้าเป็นสมาชิกของธนาคารโลก (WB) เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1961 เป็นต้นมา

อย่างไรก็ตาม ความช่วยเหลือของธนาคารโลกในช่วงสงครามเย็นนั้น จะเป็นการให้การสนับสนุนผ่านองค์กรอื่นในเครือญาติขององค์การสหประชาชาติและองค์กรประจำภูมิภาค เช่น ตัวอย่าง องค์การสหประชาชาติเพื่อการพัฒนา (UNDP) ประจำลาว และคณะกรรมการแม่น้ำโขงเพื่อศึกษาและสำรวจศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรแหล่งน้ำในประเทศกลุ่มน้ำโขง ประกอบด้วย ลาว ไทย เวียดนาม กัมพูชา และพม่า แต่ต้องยอมรับว่าความช่วยเหลือต่าง ๆ จากประเทศมหาอำนาจตะวันตกให้แก่ประเทศโลกที่สาม โดยเฉพาะประเทศลาวนั้น เป็นกลยุทธ์เพื่อต่อสู้กับฝ่ายสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในช่วงสงครามเย็น

ดังจะเห็นได้จากโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในลาว โดยเฉพาะโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำน้ำเงิน 2 ที่ค้นพบครั้งแรกในปี ค.ศ. 1970 โดยคณะกรรมการแม่น้ำโขงและได้รับทุนสนับสนุนจากองค์การสหประชาชาติเพื่อการพัฒนา (UNDP) ถึงแม้ว่าในช่วงแรกของการสำรวจ

ความเป็นไปได้ในการสร้างเขื่อนดังกล่าวไม่ได้ประจักษ์เห็นบทบาทของธนาคารโลก แต่ก็พบว่าโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำน้ำเทิน 2 ได้รับแนวความคิดการพัฒนาจากประเทศตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่หวังจะใช้โครงการดังกล่าวเป็นกลยุทธ์ของการพัฒนาในช่วงสงครามเย็น เพื่อต่อต้านการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์เข้าไปในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง และประเทศลาวเป็นต้น ซึ่งเวลานั้นตกอยู่ในสภาวะของสงครามเย็น มีความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่างมหาอำนาจโลกสองขั้ว คือ ขั้วเสรีนิยมตะวันตกนำโดยสหรัฐอเมริกาและพันธมิตร ให้การสนับสนุนรัฐบาลฝ่ายขวาที่ฝักใฝ่ทุนนิยมตะวันตก และขั้วสังคมนิยมคอมมิวนิสต์นำโดยสหภาพโซเวียตและประเทศยุโรปตะวันออกซึ่งให้การสนับสนุนฝ่ายซ้าย หรือขบวนการต่อสู้เพื่อกอบกู้เอกราชในเวลานั้น จึงทำให้ประเทศลาวถูกแทรกแซงจากมหาอำนาจภายนอกจนนำไปสู่สงครามกลางเมืองหลายทศวรรษ

เห็นว่าเมื่อสถานการณ์ภายในประเทศลาว และสภาพการทางการเมืองระหว่างประเทศได้เปลี่ยนไป คือ สหรัฐฯ ขอมถอนทหารออกจากภาคใต้เวียดนามในปีค.ศ. 1973 ส่งผลให้ฝ่ายปะเทดลาวภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวที่ได้รับการสนับสนุน และความร่วมมือจากบรรดาประเทศในค่ายสังคมนิยม ประกาศชัยชนะเหนือฝ่ายขวาที่นิยมตะวันตกและได้รับการหนุนหลังจากสหรัฐอเมริกาและสถาปนาเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในวันที่ 2 ธันวาคม ปี ค.ศ. 1975 จากนั้นพรรคและรัฐบาลลาวพยายามปฏิรูประบบเศรษฐกิจสังคมนิยมเข้าสู่ประเทศสังคมนิยม ด้วยเหตุผลทางการเมืองที่กล่าวนี้ ทำให้โครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำที่ได้รับแนวความคิดจากประเทศตะวันตกอย่างโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำน้ำเทิน 2 ซึ่งมีเป้าหมายแอบแฝงทางการเมืองตามที่กล่าวแล้วนั้น ต้องหยุดชะงักไปพร้อม ๆ กับความพ่ายแพ้ของจักรวรรดินิยมอเมริกาในภูมิภาคอินโดจีนก็อยู่ในประเทศลาว

ภายหลังจากการยึดอำนาจการปกครองได้สำเร็จแล้ว พรรคและรัฐบาลลาวได้พยายามพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามวิถีทางของประเทศสังคมนิยมทั่วไป ด้วยการจัดตั้งระบบสหกรณ์นารวมโดยเชื่อมั่นว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการเพิ่มผลผลิต เพราะคิดว่าการจัดตั้งสหกรณ์นารวมขนาดใหญ่จะทำให้รัฐบาลสามารถนำเอาจักรกล และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตให้สูงกว่าในระบบการผลิตเก่าแบบยังชีพ ล้าหลัง และกระจายกระจาย และยังเชื่ออีกว่าระบบสหกรณ์นารวมจะทำให้รัฐบาลสามารถควบคุมดูแลวิถีชีวิตของชาวนา ที่เข้าร่วมในกระบวนการนารวมได้อย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะประชาชนในเขตปลดปล่อยใหม่ (เขตควบคุมของฝ่ายขวา) และจะทำให้เกิดความมั่นคงทางการเมือง ดังนั้น การจัดตั้งระบบนารวมและสหกรณ์การเกษตร รวมทั้งสหกรณ์การค้าจะเป็นประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและทางการเมืองด้วย แต่ประจักษ์ว่านโยบายการยกระดับด้านการพัฒนาการเกษตร โดยเฉพาะการทำสหกรณ์นารวมไม่ประสบความสำเร็จ

ตามที่คาดหวังมากนัก เนื่องจากสภาพการณ์ทางการเมืองภายในประเทศที่มีความสับสนวุ่นวาย เช่น เกิดมีกระบวนการหลบหนีออกนอกประเทศของคนลาวเป็นจำนวนมาก รัฐบาลใหม่ถูกลบกวมและบ่อนทำลายการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมอย่างต่อเนื่องจากฝ่ายที่ไม่หวังดี โดยเฉพาะจากอดีต รัฐบาลฝ่ายขวาที่ได้รับการสนับสนุนจากประเทศตะวันตก ในขณะเดียวกันสภาพการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในกรณีกัมพูชา และ ปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1975-1985 ไม่เป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของลาว เพราะการพัฒนาประเทศในช่วงเวลานั้นเป็นช่วงแห่งการต่อสู้กันทางอุดมการณ์ ระหว่างค่ายสังคมนิยมและทุนนิยม หรือ เรียกว่าเป็นช่วงสงครามเย็น

พิจารณาแล้วเห็นว่า สภาพการณ์ทางการเมืองภายในประเทศ ก็คือสถานการณ์ระหว่างประเทศที่ดำเนินอยู่ในช่วงเวลานั้น ไม่ได้ส่งผลดีหรือเอื้ออำนวยให้โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่ได้รับแนวความคิดจากประเทศตะวันตก อย่างโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำน้ำเงิน 2 มิได้ประกาศให้เห็นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปีฉบับแรก คือ ระหว่างปี ค.ศ. 1980 ถึง 1985 เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวนี้ เป็นช่วงที่รัฐบาลลาวให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มุ่งเน้นกับประเทศในค่ายสังคมนิยมเป็นหลัก ทางนี้ก็เพื่อปฏิบัติแผนการเร่งรัดข้ามขั้นตอนแห่งทุนนิยมไปสู่ระบบสังคมนิยมตามกระแสหลักของโลกในเวลานั้น

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่รัฐบาลลาวไม่ประสบผลสำเร็จในการทำสหกรณ์นามรวมในช่วงปี ค.ศ. 1978-1979 ทำให้รัฐบาลลาวต้องชะลอการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางสังคมนิยมแบบเร่งรัดลงหันมาให้ความสำคัญภาคเอกชนคนใหม่ และลดระดับการเผชิญหน้ากับประเทศตะวันตกลง จึงทำให้ประเทศตะวันตก รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศ และสถาบันการเงินระหว่างประเทศ โดยเฉพาะธนาคารโลกได้เริ่มให้ความสนใจต่อประเทศลาวมากขึ้น จึงทำให้โครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำเงิน 2 ถูกหยิบยกขึ้นมาอีกครั้งในปี ค.ศ. 1983 โดยคณะกรรมการแม่น้ำโขงเฉพาะกาล (Interim Mekong Committee) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์การสหประชาชาติเพื่อการพัฒนา (UNDP) เห็นว่าโครงการดังกล่าวถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นครั้งแรกเริ่มตั้งแต่ลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 1975 แต่ประกว่าโครงการพัฒนาดังกล่าวนี้ "ไม่ได้รับความสนใจจากรัฐบาลลาวในขณะนั้น เนื่องจาก ว่ารัฐบาล สปป.ล. ยังไม่ลดละความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ตามรูปแบบการการพัฒนาของประเทศสังคมนิยมต่อไป

กระนั้นก็ตาม ความพยายามของรัฐบาลลาวในการที่จะดำเนินเศรษฐกิจตามรูปแบบสังคมนิยมต้องหยุดชะงักอีกครั้งเมื่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของผู้นำสหภาพโซเวียตคนใหม่ คือ กอร์บาชอฟได้ประกาศนโยบายต่างประเทศภายใต้คำขวัญ "ความคิดใหม่" (New-thinking in foreign

policy) และการปฏิรูปเศรษฐกิจของโซเวียต โดยอาศัยหลักเปเรสตรอยก้าและกลาสนอสท์ในปลายปีค.ศ. 1985 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจของลาวอีกครั้งหนึ่ง และนำไปสู่การปฏิรูปเศรษฐกิจของลาวจากเศรษฐกิจวางแผนตามแนวทางสังคมนิยม ผู้ระบบเศรษฐกิจตลาดตามหลักทุนนิยมในที่สุดในปีค.ศ. 1986 ทำให้ความพยายามของรัฐบาลลาวในการที่จะดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไปตามรูปแบบเศรษฐกิจของสังคมนิยมนั้น ไม่ประกฎเป็นจริงเมื่อสถานการณ์ของโลกได้เปลี่ยนไป ภายหลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต และบรรดาประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก ในช่วงปี ค.ศ. 1989-1990 ทำให้โครงสร้างอำนาจของโลกเปลี่ยนไปจากเดิมที่มีสองขั้วอำนาจ (bipolar) คือ ขั้วเสรีทุนนิยมตะวันตกนำโดยสหรัฐอเมริกา และขั้วสังคมนิยมคอมมิวนิสต์นำโดยสหภาพโซเวียต ทำให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกที่สามขณะนั้นต้องเลือกสังกัดไม่ฝ่ายใดก็ฝ่ายหนึ่งตามสภาพเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ของตน

แต่พอเมื่อโครงสร้างอำนาจโลกกลายเป็นขั้วเดียว (unipolar) โดยการล่มสลายของสหภาพโซเวียต และทำให้สหภาพโซเวียตไม่สามารถสืบต่อให้การสนับสนุนและช่วยเหลือประเทศในสังกัดของตนต่อไป ส่งผลให้สหรัฐอเมริกาก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำโลกเพียงผู้เดียว สภาวะเช่นนี้ ก็ยังทำให้แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจเสรีแบบทุนนิยมแพร่ขยายไปในทั่วโลกอย่างไร้ขอบเขต ซึ่งรับรู้กันในนามกระแสโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ ที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ดำเนินตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยม หรือ ตามระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศโลกที่สามต้องพิจารณาทบทวนและปรับเปลี่ยนนโยบายของตน เพื่อตอบรับกระแสดังกล่าว โดยประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นได้หันมาให้ความสำคัญทางเศรษฐกิจ และปฏิรูประบบเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจเสรีมากขึ้น เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ

จากกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อประเทศลาว ซึ่งเป็นประเทศเล็ก ๆ อาศัยความช่วยเหลือจากอดีตสหภาพโซเวียตเป็นหลัก ต้องทบทวนแนวทางการพัฒนาประเทศขึ้นมาใหม่ โดยพรรคและรัฐบาลลาวเร่งขยายนโยบายการเปิดประเทศตามแนวทางจินตนาการใหม่มากขึ้น และหันไปปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตกมากขึ้น ทางนี้ก็เพื่อเป็นการแสวงหาความร่วมมือ ความช่วยเหลือ และการลงทุน รวมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยเฉพาะความช่วยเหลือจากธนาคารโลก เพื่อมาทดแทนความช่วยเหลือจากประเทศในค่ายสังคมนิยมที่ขาดหายไป และเพื่อนำความช่วยเหลือทั้งทางด้านการเงิน และทางด้านเทคนิควิชาการจากประเทศที่พัฒนาแล้วมาพัฒนาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ แต่ยังไม่ได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำอย่างโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าน้ำเงิน 2 เพื่อผลิตเป็นสินค้าส่งขายให้ประเทศเพื่อนบ้าน (โดยเฉพาะประเทศไทย) นำเอาเงินตราเข้ามาพัฒนาประเทศ และลดภาระการพึ่งพิงความช่วยเหลือจากต่างประเทศในอนาคตด้วย ฉะนั้น จึงทำ

ให้ธนาคารโลกได้เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือแก่ลาวผ่านโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าน้ำเทิน 2 และในที่สุดก็นำไปสู่การตกลงให้เงินกู้ในการพัฒนาโครงการดังกล่าวในเดือนมีนาคม 2005

สรุปรวมแล้ว เห็นว่าโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำน้ำเทิน 2 เกิดขึ้นได้ด้วยหลายปัจจัยที่สำคัญ คือ เกิดจากอิทธิพลของความเปลี่ยนแปลงในสหภาพโซเวียตและเวียดนามภายหลังสิ้นสุดสงครามเย็น สภาพความเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศทางการเมืองและเศรษฐกิจโลกหลังสงครามเย็น ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยประเทศต่าง ๆ เหล่านี้หันมาให้ความสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและเพิ่มการพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น โดยมีสถาบันการเงินระหว่างประเทศ อย่างธนาคารโลกเข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้นในการสนับสนุนเพื่อพัฒนาโครงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การที่ลาวหันไปพึ่งพาความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากประเทศตะวันตก โดยผ่านธนาคารโลกมากขึ้น เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจในระบบระหว่างประเทศและกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งส่งผลให้ลาวต้องปรับกระบวนการพัฒนาประเทศใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในเบื้องต้น

เป็นน่าสังเกตที่ว่า แนวคิดเรื่องการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำน้ำเทิน 2 ที่ประภูกขึ้นในทศวรรษ 1970 นั้น เพื่อใช้เป็นกลยุทธ์ในการต่อต้านกับการแพร่อิทธิพลของคอมมิวนิสต์ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามเหตุผลของฝ่ายตะวันตกในช่วงสงครามเย็น แต่โครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าน้ำเทิน 2 ภายหลังจากการล่มสลายของระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ในสหภาพโซเวียตและประเทศยุโรปตะวันออกเฉียง ทำให้จุดประสงค์ของโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าน้ำเทิน 2 ได้เปลี่ยนไปโดยเน้นการผลิตกระแสไฟฟ้าเป็นสินค้าส่งขายให้ประเทศเพื่อนบ้าน (ประเทศไทย) นำเงินตราเข้าประเทศ เพื่อประกอบส่วนเข้าในแผนลดล้างความยากจนของรัฐบาล อย่างไรก็ตามในฐานะที่ธนาคารโลกมีภาพความเป็นตัวแทนของโลกาภิวัตน์ หรือ อุดมการณ์เสรีนิยมใหม่ หรือ อย่างน้อยที่สุดเป็นตัวแสดงสำคัญในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมโลก ที่สนับสนุนให้ประเทศต่างๆ ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้เป็นไปตามแนวทางเสรีนิยมใหม่ของโลกตะวันตก ผ่านการให้เงินกู้เพื่อการพัฒนาแถบทั้งสิ้น ถ้าเราพิจารณาในกรณีประเทศลาวที่เคยดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบวางแผนตามแบบระบบเศรษฐกิจสังคมนิยม ซึ่งยังมีระบบโครงสร้างเศรษฐกิจอ่อนแออย่างมาก อาจเรียกได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่อยู่ชายขอบ (periphery) ของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมโลก ฉะนั้น ก็ยิ่งทำให้กระแสโลกาภิวัตน์ ที่มาพร้อมกับความช่วยเหลือของธนาคารโลกผ่านการพัฒนาโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำน้ำเทิน 2 จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นตัวจักรขับเคลื่อนให้ประเทศลาว ต้องเร่งปรับปรุง

โครงสร้างเศรษฐกิจของตนบูรณาการเข้ากับโครงสร้างรวมของระบบโลก กล่าวคือ ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจ การค้าของลาวบูรณาการเข้ากับทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกมากขึ้น โดยธนาคารโลกได้ให้ความช่วยเหลือสร้างความเข้มแข็ง ความโปร่งใสให้กับหน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ ของรัฐเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อนักลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น ที่สำคัญก็คือทำให้เศรษฐกิจของลาวมีลักษณะเสรีและกลายเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมากขึ้นด้วย